Број 270 — У Новом Саду, у суботу 6. (19.) децембра 1908. — Година XLIII.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте оваких ситних слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. — ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

(Писмо уредништву „Заставе“.)

XLVIII

У аустријском сабору претресали су и јуче анексију. Министар-председник Бинерт доказивао је, и врло је лепо доказао, да влада није изабрала незгодно време за тај посао. Напротив доказао је, да би време доцније било још незгодније. И то време.. Ал већ кажем вам, говорио је врло лепо о времену.

И говор министра Бинерта био би мустра од говора, да је у Европи данас спор о томе: Бил боље било да је неколико дана раније или доцније почињена анексија? Ал није главан спор о времену, него о анексији.

До душе није ни време мачији кашаљ. Велики философ Кант, писао је читаву књигу о времену и простору. У свакој ствари умешао је време и простор, као оно першун и мирођију у свакој чорби. А министар Бинерт доказао је, да време заиста стоји уз нас, ал шта ћемо кукавци, кад је простор, Европа против нас.

Сећам се једног случаја, да је неко окупирао девојку. Са дозволом њених родитеља могао је долазити код ње и удварати се. Тада ју је једне ноћи анектирао, и то без њене приволе и против воље њених родитеља. Ми Срби кажемо: — Одвукао ју је.

Кад је ствар дошла до суда, било је речи о томе, да се то коси са законом, па и о томе, како је ствар почињена ноћу.

Момак се није збунио. Мање је говорио о анексији, а више о времену. И доказивао је да није могао друкчије. И рече: У велико је била поноћ. И зар да сам, славни суде, дочекао зору?! Верујте ми то нисам могао никако учинити. Морао сам.

И ма да је јадник сасвим лепо доказао време, управо згоду тог времена, њега је опет славни суд осудио због оно мало простора, због девојке.

Ако наш Ерентал поведе на европску конференцију аустријског министар-председника Бинерта, па аустријски Бинерт почне расправљати о времену и згоди тог времена, тешко да нећемо зло проћи због оно мало простора, Босне и Херцеговине

Иначе време није ничему криво. Оно није онакво какво га људи обично замишљају. Време не иде, па да чини којекаква чуда у простору Време стоји. А људи иду по том времену напред, и чине кад што — којешта.

Има и на то нешто налик у Канту.

* * *

И Хрват Тресић-Павичић говорио је у аустријском сабору о тој ствари. Он је говорио о начину. Њему је згодно и време и ужива у простору, тј. у простору Босне и Херцеговине, али му се не допада начин. Шта мислите зашто је незадовољна Европа с анексијом?! Откуд толики спорови?! Та за бога због тога, што Босна и Херцеговина нису одмах присаједињене Хрватској. А да су анектиране за Хрватску и да се то одмах казало, Европа не би против тог прословила ни речи. Само је заборавио казати, да би у том случају н. пр. Турској требало приковати бар једно уво за дирек, да не може од радости — искочити из коже.

Па онда је заборавио још нешто. Заборавио је и онај физички закон, да већа тела привлаче мања тела. „Хрватска“ је мања од Босне и Херцеговине. И кад би дотле дошло да се то двоје споји, требало би Хрватску присајединити Босни и Херцеговини, а не Босну и Херцеговину Хрватској. Но и иначе: зар би Хрватска била у стању да подели стварну автономију Босни и Херцеговини, коју и сама нема?!

* * *

Кажу да је Турска вољна да тргује с Босном и Херцеговином и кажу: тражи за њих 100 милијона па и 150 милијона круна.

Наше дипломате то не збуњује. Ух само да хоће Турска! Они до душе сумњају да би било аустријски сабор, било угарски сабор пристао на то, али то не чини ништа. Босну и Херцеговину узели би, уживали би их, а откупну цену морале би сносити те две покрајине.

То би био отприлике рачун, као кад неко купи краву без новаца, задужи се, а тај дуг треба после да исплати сама крава из својих прихода.

Бадава, што су вам дипломате. Разуму се у сваком послу, па и у трговини.

Но би ли Босна и Херцеговина биле баш тако добра музара, да отуда стигне и аустријској индустији и њеној трговини и још да се исплати, то је велико питање.

* * *

Познато је да Угарска тражи самосталну угарску банку. У Аустрији су сад пристали не баш на угарску самосталну банку, него су нашли начин, формулу.

Остаће и надаље заједнички капитал, заједничко све, само би све добило ново име. То би било да се кромпир офарба до половине жуто, па да се на тој жутој половини испише: Ово је наранџа. Цео тај кромпир да остане и даље у аустријској руци, а Угарској не треба друго, него само да уобрази да је она сад заиста добила — наранџу.

С дететом такво што не би могли урадити, али су народи кадшто много, али много лаковернији од деце.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Одговор талијанског краља.

Одмах после прогласа анексије Босне и Херцеговине Аустроугарској, наш владар је својеручним писмом известио о томе све велике силе. На то писмо одговорио је талијански краљ тек ових дана. Па и тај одговор није ни близу онакав, каквом се надали од свога савезника. Истина, будимпештански листови доносе из Рима, да је тај одговор у пријатељском тону, али се у Бечу надали од Италије, као савезника, да ће у одговору бити ма наговештења о одобравању анексије и помоћи савезничкој. Па баш ништа. Талијански краљ изражава своју наду, да ће се јавноправне тешкоће, које су поникле услед анексије, моћи једнодушним поступком великих сила отклонити, уз очување интереса балканских народа. Познато је како барон Ерентал с почетка није хтео ни да чује за мешање великих сила, а о интересима балканских народа не води ни данас рачуна. А наш драги и искрени савезник ето жели баш то.

Аустроугарска и Турска.

Преговори између Турске и Аустроугарске привремено су обустављени, с једне стране што аустроугарски посланик Палавичини чека подробнија упутства из Бечa, с друге пак стране због отварања турског сабора. Држе, да ће преговори отпочети у суботу. Палавичина се нада, да ће дотле добити упутства из Бечa.

Бојкот у Турској.

Поред аустријске и угарске робе турско становништво почело је да бојкотује и бугарску робу. То се потврђује и са званичне бугарске стране Бојкот бугарске робе јако се шири. Пре неки дан у Цариграду бојкотовали су један бугарски брод, који је стигао из Варне. Том прилогом бугарски полузванични лист пише, како се Турци у погледу бојкота бугарске робе не могу позивати на народну вољу, као у бојкоту против Аустроугарске, јер тога покрета није до сада било и сад су га подстакли вештачки. Лист опомиње турске кругове, који воде главну реч, да обуставе бојкот, јер ће иначе наступити опасност по добре односе између Турске и Бугарске. — Бугари се по своме обичају тако теше и прете, али им то јамачно неће помоћи нити преокренути расположење Турака према Бугарској.

Италија нам је баш искрен савезник, па то хоће да засведочи и овом приликом, приликом бојкота аустријске робе у Турској. Како јавља „Будапешти Хирлап“, угледни талијански лист „Трибуна“ отворено позива све талијанске трговачке камаре, да настоје, да искористе ову незгоду драге им савезнице Аустрије. Позива их, да сада, када се аустријска и угарска роба бојкотује у Турској, похитају онамо, освоје и заузму турске пијаце, па да се аустријска трговина и после бојкота може само облизивати. Па да нисмо срећни са својим савезницима!

Припреме Србије.

Из Солуна јављају „Фосовим Новинама“, да је турска влада дозволила преко турског земљишта увоз коња из Русије за српску војску. У Русији је купљено за српску војску 3 хиљаде коња Пет стотина коња већ је стигло бродом у Солун.

Црногорска народна скупштина.

Црногорска народна скупштина отпочела је свој рад. Добила је поздрав од руске думе и талијанског сабора. И дума и талијанском сабору брзојавно је послала ноту, у којој изриче своју захвалност, што се оба сабора и до сада бавила угроженим српским интересима и нада се, да и у будуће може рачунати на њихову помоћ, када наступе одсудни дани по српски народ.

Анексија Босне и Херцеговине у аустријском сабору.

У аустријском сабору продужена је расправа о предлогу анексије Босне и Херцеговине. После аустријског министра председника Бинерта говорио је Редлих. Осудио је разноликост акта, којим је анексија објављена Аустријски је друкчи од угарског и обратно. Нарочито је напао, што се у угарском акту истиче неко историјско право угарског краља на Босну и Херцеговину. То могу у Угарској употребити, да затраже од аустријског цара, да се Босна и Херцеговина припоје Угарској. Аустрија мора порицати то историјско право Угарске Аустрија има већа права на те земље, јер је за њих више учинила Гласање за анексију, јер је она била неопходно потреба по интересе Аастроугарске, ако ова хоће да остане велесила. Питање о анексији треба што пре да се реши.

Др. Ренер боји се да је анексијом државноправни положај Босне и Херцеговине још више замршен. Требало је тим земљама прво дати устав а за тим постепено порадити на анексији. Да је ова одложена до састанка турског сабора, а за тим да је спроведена са напуштањем Санџака, то би се сматрало као успех Младотурака. Указује на велике економске штете, које ће настати услед анексије, као и на велике трошкове због сазива резервиста.

Гроф Ледушицки изјављује у име пољског клуба, да ће гласати за прешност предлога о анексији, јер неће да се стварају још веће тешкоће.

Захрадник истиче, како на основу чешког државног права, морају тражити чешки посланици, да се предлог о анексији изнесе и пред че-

шки сабор. Пошто чешки аграрски посланици у овом тешком времену неће да стварају још више заплета. У питању анексије, деле мишљење осталих словена Аустрије.

Гроф Јарослав Тун у име католичког народног клуба поздравља анексију. Види у њој нову снажну еру за аустријске Словене. На југу монархије створиће се тако уточиште свију Словена, који само у великој Аустрији могу наћи свој опстанак. Уверен је да ће тројна краљевина засјати новим сјајем. Што се тиче разлике у садржају аустријског и угарског акта, у име претежне већине чешког народа, осуђује најжешће оне, који у овом судбоносном часу стварају пустоловну политику, Гласаће за предлог.

Тресић Павичић, почињен да говори хрватски па онда немачки. Истиче да у првом реду има троједна краљевина, Хрватска, Далмација и Славонија, да одлучи о анексији Босне и Херцеговине. Тој краљевини мора се и Босна припојити. Хрватска држава која ће се тако етворити, у питањима спољне политике мора бити равноправна са Аустријом и Угарском. Пребацује министру спољних послова, што је анексијом Босне и Херцеговине нанео хрватском народу највећу неправду, јер те земље није анектирао Хрватској, против чега без сумње Европа ништа не би имала. Но опомиње да се и рат избегава, јер у том Аустрија ништа не би добила.

Масарик истиче да је начин којим је анексија спроведена неоправдан, погрешан и значи повреду уговора. То је све починио несретан апсолутизам у аустроугарској спољној политици. Тражи демократизирање и преображај Аустрије. Из наклоности према јужним Словенима уздржаће се од гласања.

Ту је расправа за тај дан завршена.

Отварање турског сабора.

У четвртак је на најсвечанији начин отворен турски сабор. Цела варош је искићена. У пола два часа после подне сто један топовски метак огласио је отварање сабора. — Султан је у пратњи престолонаследника, великог везира, војног министра и сјајне свите ушао у сабор. На пољу је дочекан војном музиком. Кад је ушао у саборницу, сви су устали, но владала је мртва тишина. Не чу се ни гласак и како је изгледало, то је султана немило дирнуло. — Мало пре султана ушли су били у саборницу и сви заступници страних сила. Престона беседа султанова, којом је сабор отворио; кратка је. Отпочео је с тиме, како је први турски сабор био привремено затворен услед тешкоћа а устав укинут, док народ не постигне потребан ступањ образовања за учествовање у јавним и државним пословима Школе су свуда отворене, просвета осигурана, и то је сад постигнуто У духу јасне и опште жеље, као и с погледом на то, да се и за садашњост и за будућност земља осигура, он султан неосврћући се на противна мишљења, није оклевао, да прогласи нов устав, нове изборе је наредио и нов сабор сазвао. Услед промене државне управе именовао је Ћамил пашу за великог везира. Но док се влада бринула о уставним реформама, бугарски кнез Фердинанд и валија Источне Румелије, прекршио је дужну верност према Турској и прогласио независност Бугарске. На то је Аустроугарска саопштила порти и другим силама, да је и она закључила, да анектира Босну којој је привремена окупација била поверена берлинским уговором. Оба ова замашна догађаја, која су повредила право и односе изазвала су у њему султану најдубље жаљење Услед тих повреда наложио је Турској влади, да предузме потребне мере, да се право Турске одбрани. У свима тим питањима као и у другим, жели помоћ и потпору турског сабора. Како су односи Турске са силама врло добри, нада се да ће помоћу пријатељских великих сила, сва та питања бити мирно уређена. — Жели да се финасије Турске што пре уреде и успостави равнотежа у буџету, држава да цвати, број школа да се умножи, вештина и пољопривреда да се дигну. И сувоземна и поморска војна снага да се преобразе и усаврше. Сабор да спреми добре и корисне законе. Његова жеља да државом влада уставно, чврста је и непоколебива (Бурно одобравање. Моли свемогућег, да рад сабора буде користан и спасоносан по државу и народ, и да буде крунисан успехом Султан се за тим повукао. Председник по старешинству Таки изговорио је а за њим и сви посланици ову заклетву: Заклињем се Богом, да ћу султану докле се год буде држао устава на који се заклео, веран остати, да ћу устав и поверену ми дужност поштовати и верно испуњавати у корист домовине. Алахи!

Рат између Низоземске и Венецуеле.

Изненадно стигла је вест, да је Венецуела, савезна република у Јужној Америци, објавила рат Низоземској. Непосредна повода рату дао је поступак низоземских бродова у венецуелским водама. Низоземски бродови узаптили су један венецуелски брод, а република Венецуела одговорила је на то објавом рата. Ну још пре тога били су затегнути односи између тих двеју држава. Низоземска има своју насеобину у Јужној Америци (Гвујана) те се у многоме косили интереси републике Венецуеле са интересима Низоземске. Ипак није нико држао, да ће доћи до рата. Ну огорчење народа у Венецуели против Низоземске избило је таком жестином, да је скоро дошло до побуне и влада, да би задовољила народ, објавила је рат. Европу тај рат не занима много. Занимљиво је, да је у том судбоносном тренутку, председник републике Венецуеле у Европи, у Берлину.

Црногорац ухапшен у Панчеву.

Пишу нам из Панчева: Андрија Марковић правник загребачког универзитета, хтео је да пропутује преко Панчева својим земљацима, који живе у Кладову, да проведе божићне празнике. У уторак у два сата после подне стигао је лађом из Београда у Панчево са исправом сасвим у реду Када је дошао на станицу, ту се морао исказати пред надзорником пограничне страже, који је нашао све исправе у реду У исто време Марковић му је казао и куда путује Надзорник му је дозволио слободан пролаз У среду пак у 4 сата ујутру, када је хтео да отпутује возом, и када је већ купио карту, приступи му капетан пограничне страже, у цивилу и задржи га. У пратњи 2 капетана и једног стражара под бајонетом спроведен је на полицији, по чели га преслушавати. Преслушавали су га читав тај дан, па и сутра дан. Када су се најзад уверили, да нема ничега сумњив га, повратили су му ствари и уручили пресуду, која отприлике гласи:

„Пошто није пасош визиран код аустроугарског конзула у Београду, то да се Марковићу не може дати слободан пролаз да путује својим земљацима.“ — То до сада није тражено ни од кога, нити се може тражити. Занимљиво је, да су Марковићу стављана и овака питања? Познаје ли кога од Срба овде у Панчеву? — У истом хотелу где је био под полицајним надзором Марковић, био је и г. Бакаловић, који се познавао са Марковићем још од прошле године из Загреба. Бакаловић се са Марковићем само поздравио. Ну одмах га је полиција позвала к себи на преслушање. — Марковића су данас у два сахата под стражом испратили на лађу.

Затворен директор штедионице.

Српска штедионица у Лапцу (у Лици), којој је на челу био бивши учитељ, трговац Милан М. Милићевић као директор — пропала је са дугом од 206.000 круна. Директор Милићевић је ухапшен и затворен у хапсу судбеног стола у Госпићу. Био је сарадник и дописник загребачке „Уставности“ и много јој помогао у њезином племенитом послу „велеиздајничке“ хајке на Србе.

Убио га ради — 52 потуре. —

Крај Великога Варада одиграо се у некоме селу крвави догађај — ради — 52 потуре. Толику је своту посудио неки сељак Шуто своме другу Татошуи, Шуто је много пута опомињао Татоша, да му врати те 52 потуре натраг, али му Татош никако није хтео вратити. — И тад Шуто одлучи, да ће се зато осветити Татошу. У недељу је дочекао свога дужника и опаливши на њега један хитац из револвера, убије га на месту. — Ето, како може човек рад ничега да заборави на себе и да упропасти и себе и другога.

Горопадан љубавник.

Неки баштовански помоћник у Будимпешти по имену Јулије Јургић просио је пре две године дана Софију Молдвај, којој је тада било 14 година. Али је отац није хтео дати за Јургића. Јургић се на то тако разљутио, да је хтео убити девојку ради тога Зато је био осуђен и затворен на 3 године затвора. Пре 5 дана — после двогодишњег затвора — пуштен је на такозвани месни допуст. Он одмах потражи своју девојку и опет је запроси у њеног оца Овај га и по други пут одбије. Јургић извади на то оштре баштованске маказе и њима тешко рани и старог Молдваја и његовог сина, кћерку и једнога младића, који је био код Молдваја у гостима. У борби с Јургићем пограбио је стари Молдвај празан револвер и њиме ударио Јургића по глави. Сви су из те туче изишли тешко рањени.

Засути лавином.

Јављају из Инсбрука (у Тиролској), да су у лову на дивокозе засути лавином (горска снежним сметом) један познати калауз по горама Раут из Сефелда и његов брат Он се некако искобељао испод снега, али му је брат остао засут. Послане су две експедиције да изваде несрећеног човека.

Забавно-поучно село у Новом Саду.

Одбор за приређивање поучних и забавних села у Новом Саду јавља, да ће сад у недељу 7. (20.) децембра 1908 приредити треће село и то: у Новом Саду у великој дворани хотел Мајера. Почетак тачно у пола 3 сата после подне. Говориће гђа Јулка дра Бранка Илијћа, читаће гђа Вукосава Алексијевићка; а певаће и свираће гђица Огњанка Ћосићева. — Даље: на Камендину у школи: Говориће Јаша Томић; читаће Гојко Дамјанов. Песме и свирка на грамофону. Почетак тачно у 2 сата по подне — На Клиси у школи: Говориће др. Лаза Бајић; читаће др. Светислав Михајловић Песме и свирка на грамофону. Почетак тачно у три сата по подне. — Дођите што многобројније! Улазак је бесплатан. Децу не треба доводити.

Брзојави „Застави“.

Стигли 4. децембра.

Андраши код Кошута.

Будимпешта. Министар Андраши био је дуго код Кошута и известио га је о својој аудијенцији код краља.

Анексија.

Беч. Сазнало се о садржају одговора Русије. Упала је у очи хладноћа садржаја те ноте. Владар је данас примио талијанског посланика Аварну, који је предао одговор талијанског краља гледе анексије.

Рат.

Беч. Рат између Венецуеле и Низоземске букнуо је.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић

ОБЈАВА.

У споразуму са г изаслаником саборског одбора заказујем за понедељак 8. (21.) децембра о. г. у 9 сати пре подне накнадну и коначну продају сече шуме манастира

Бешенова.

Ова се сеча састоји из 8 јутара шуме. Девет десетина исте је растовина (градљика) а само једна десетина буковина.

Дипломирани агроном
Душан Ширадовић,
помоћник надзиратеља српских народно-црквених добара.
1612 3—3

КЊИГОВОЂА

који је вичан српском, немачком и мађарском језику, како у говору тако и у писму, биће ангажиран уз почетну плату код фирме.

Szerdahelyi a Steiner
BANK COMISIONIS-GESCHÄFT
Nagy Kikinda.
1618 1—1

КОСТА ТЕОДОРОВИЋ
у Вршковцима, треба за своју
гвожђарску радњу
стручно изображеног
помоћника
који говори: српски, немачки и мађарски. 1616 1-3
Ступити може одмах.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.